

Вымярэнне прасторы і часу

У Кітаі павінен пабываць кожны, бо гэта краіна можа і ўмее здзіўляць – пачуае неяк пры нагодзе сцверджанне адразу прыйшло на памяць, калі прагучала прапанова з сакратарыята нашага прафесійнага журналісцкага саюза разам з калегамі наведаць Паднябесную. А чаму б і не: Кітай жа хоць геаграфічна і далёкая ад Беларусі дзяржава, але адначасова і вельмі блізкая, бо ў нас ёсць агульныя інтарэсы і наладжана ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва. Да падарожжа падахвочваў яшчэ і той факт, што паміж нашымі краінамі існуе бязвізавы рэжым. Дастаткова ўзяць з сабой пашпарт – і мноства незабыўных уражанняў табе гарантавана...

Пекін і яго кантрасты

Кітайская сталіца сустрэла нас цёпла. Прычым як у прамым сэнсе – 36-градуснай спякотай, так і ў пераносным – добразычлівай усмешкай супрацоўніцы аэрапорта «Сталічны», якая, высачыўшы групу беларускіх журналістаў у натоўпе нядаўніх пасажыраў самалёта Масква – Пекін, жэстамі прапанавала падысці да спецыяльных сканераў і пакінуць там адбіткі сваіх пальцаў. Той факт, што прайсці гэтую працэдуру мы павінны былі самастойна, крыху здзівіў. Але нічога не зробіш, – са сваёй жа цаной на кірмаш не едуць. Тым больш, як пасля выявілася,

гэта была далёка не апошняя неспадзяванка, што ўразіла нас у Паднябеснай.

Прычым нязвычайна і раней нябачанае нас падпільноўвала літаральна на кожным кроку, і пра ўсё гэта можна расказаць бясконца. Пацвярджэннем таго служаць шматлікія інтэрнэт-блогі, дзе ўсе ахвочыя дзеляцца сваімі досведамі як пра Кітай, так і пра яго сталіцу. Мы ж скарыстаем толькі асабістыя ўражання, якіх таксама было цераз край.

Найперш на пекінскіх вуліцах кінулася ў вочы засілле веласіпедна-мапедна-скутарных сродкаў перамяшчэння. Прычым усе яны імчаць там упоравень з хуткаснымі легкавікамі, грувацкім гарадскім транспартам і, здаецца, без усялякіх правілаў руху. Тым не менш ніводнага дарожнага здарэння з іх удзелам мы не заўважылі. Яно і зразумела: на такіх шырокіх аўтамагістралях – 4–5, а то і больш палос у адзін толькі бок – месца хапае ўсім.

Наогул жа Пекін нашых дзён – гэта звышсучасны і глабальна ўрбанізаваны горад, які ўраджае гіганцкімі каляровымі дамамі-хмарачосамі, мноствам кветнікаў, тапелевых алей, незлічонымі астраўкамі-паркамі і дэкаратыўнымі тэрасамі з самых розных кустоў, сярод якіх пераважаюць туя ўсходняя і сафора японская – раслінныя сімвалы кітайскай сталіцы. Мясцовая інфраструктура тут вельмі добра прадумана і, што вельмі важна, набліжана да запытаў і патрэб жыхароў. Магчыма, менавіта таму і

▼ У сталіцы КНР

падаліся нам пекінцы крыху адасобленымі ад праблем жыццёвай паўсядзённасці і надзвычай дружалюбымі. Прынамсі, іх добразычлівыя ўсмішкі суправаджалі нас паўсюль, і гэта надавала ўпэўненасці падчас самастойных, без перакладчыка, вандровак па чужым для нас моўным асяроддзі. Дарэчы, міліцыянеры, якія нясуць службу ў найбольш ажыўленых месцах у цэнтры горада, а таксама прадаўцы рэспектабельных пекінскіх крам, служачыя шматзоркавых гатэляў і афіцыянты асабліва папулярных у турыстаў рэстаранаў могуць паразумецца з вамі на англійскай мове, а значыць, і не дазваляць заблукаць у вулічных лабірынтах 22-мільёнага горада. Праўда, толькі пры ўмове, што і вы тое-сёе разумеце па-англійску...

Сусветна вядомых мясцін у сталіцы КНР шмат. Каб пазнаёміцца з усімі, спатрэбіцца, паводле сцверджання заўзятых пекіназнаўцаў, сама менш тыдні са тры. У нас жа столькі часу, на жаль, не было. Таму давялося здаволіцца мінімумам, і як толькі выдалася пасля прадугледжанага праграмай раскладу дня некалькі вольных гадзін, мы, нягледзячы на позні вечар, паспешаліся на адну з самых вялікіх у свеце гарадскіх плошчаў – Цяньаньмэнь.

Прызнацца, «сэрца Кітая», так часам называюць гэтую славунасць, не асабліва ўразіла. Прычына таго – мурашкавае шматлюддзе, што заўсёды віруе там. І ўсё

◀ На пекінскай вуліцы Ванфуцзін

▲ Брама Цяньаньмэнь

ж, выстаяўшы ўнушальную чаргу да прапускожнага пункта, праз які ажыццяўляецца допуск турыстаў і ўсіх жадаючых, мы на свае вочы пабачылі знаёмыя па тэлесюжэтах абрысы – сярэднявечную браму Цяньаньмэнь, што перакладаецца як «брама нябеснага спакою». Дарэчы, 70 гадоў таму 1 кастрычніка 1949 года менавіта на гэтай плошчы тагачасны лідар кампартыі краіны Маа Цзэдун абвясціў аб заснаванні Кітайскай Народнай Рэспублікі; тут знаходзіцца велічны Помнік народным героям Кітая, які аддалі свае жыцці ў рэвалюцыйнай барацьбе ад 1840 да 1949 года; грандыёзны «Мемарыяльны комплекс старшыні Маа», а дакладней – маўзалеі Маа Цзэдуна, і будынак парламента – Дома народных сходаў, якія з'яўляюцца яскравым узорам кітайскага дойлідства сярэдзіны ХХ стагоддзя. Нам вельмі хацелася трапіць у размешчаны непадалёк ад брамы Цяньаньмэнь Забаронены горад – самы вялізны ў свеце палацавы комплекс, плошча якога складае 720 тыс. кв. м і дзе размяшчаецца 980 будынкаў. Аднак зоркі ў той дзень спаўненню жадання не спрыялі: шлыбда на некалькіх мовах паведамляла, што ўваход у гэты, занесены ЮНЕСКА ў Спіс сусветнай спадчыны чалавецтва, гістарычны аб'ект дазволены толькі да 17 гадзін.

Затое наш час на пекінскай пешаходнай вуліцы Ванфуцзін ніхто не аб-

▲ На ўчастку Вялікай
Кітайскай сцяны

мяжоўваў. Назва гэтай галоўнай гандлёвай артэрыі Пекіна – даніна памяці легендарнаму калодзежу Ван Фу. Паводле старадаўняга падання, у час працяглай засухі з усіх водных крыніц у акрузе здолеў захаваць вільгаць толькі ён адзін, чым і выратаваў мясцовых жыхароў ад смерці. І людзі, якія пачалі тут сяліцца, назвалі вуліцу ў гонар свайго збавіцеля – адбылося гэта больш за 700 гадоў таму. З тых часоў назва неаднойчы мянялася. Напрыклад, пасля кастрычніка 1949 года галоўная гандлёвая вуліца называлася Народнай, але ў 1975 годзе ёй усё ж вярнулі спрадвечнае імя.

Сёння на вуліцы Ванфуцзін размешчаны магазіны вядомых кітайскіх і сусветных брэндаў. Іх тут больш за дзве сотні, а побач – прыкладна столькі ж невялікіх крам

сувеніраў і прысмакаў. Адметнасцю іх з'яўляецца тое, што там можна патаргавацца і збіць цану напалову. Ёсць у большасці такіх гандлёвых кропак і свае зазвалы: яны «тусуюцца» каля ўвахода і, калі не даваць ім адпору, могуць у літаральным сэнсе прыцягнуць за руку збянтэжанага турыста да прылаўка, дзе ўжо ў справу ўступае прадавец, адразу прапануючы «авяры» тавар з 10–20-працэнтнай зніжкай. Вырвацца з такіх цянётаў удаецца далёка не кожнаму.

Хутуны і Вялікая сцяна

Калі збочыць ад рэспектабельных гмахаў Ванфуцзіна, то можна трапіць у зусім іншае гістарычнае і жыццёвае вымярэнне. Вузкія вулачкі, што разыходзяцца ад «гандлёвага праспекта», вядуць у так званыя хутуны – кварталы, дзе яшчэ захавалася аблічча старажытнага Пекіна. У першую чаргу яны ўяўляюць сабой жылую зону, з далёка не гламурнымі ладам жыцця, які ад нечаканасці можа і агарыць амаль любога еўрапейца. Аднак і там ёсць прадуктовыя крамкі, невялікія кавярні і нават міні-рынкі, дзе прадаюцца ў смажаным і цалкам прыдатным для ежы выглядзе скарпіёны, розныя насякомыя, а таксама насельнікі марскіх глыбін. Можна знайсці і менш шакіруючыя еўрапейскага турыста свінныя шашлык «Жоу чуань» і зацукраваныя на бамбукавым шампурцы фрукты і ягады «Танхулу».

Нам расказвалі, што да маштабнай рэканструкцыі, ажыццёўленай напярэдадні летняй Алімпіяды-2008 у Пекіне, у кітайскай сталіцы налічвалася каля 1300 кварталаў-хутуноў. Большасць з іх знеслі і на вызваленым месцы ўзвялі безаблічныя гмахі гандлёвых цэнтраў, будынкі офісаў, спальныя мікрараёны. Аднак Герастратава справа да канца даведзена не была – мінімальную колькасць хутуноў, акурат у цэнтры, гарадскія ўлады ўсё ж пакінулі і, аб'явіўшы іх ахоўнай зонай, забяспечылі захаванасць арыгінальных мясцовых асноў і традыцый. Дзякуючы такому падыходу ў нас і была магчымасць пазнаёміцца з побытам пекінцаў у мінулыя часы. Праўда, спехам, бо вельмі

ж пільна разглядвалі нас у тых хутунах пад покрывам ночы мясцовыя жыхары.

Яшчэ больш незабыўнае ўражанне пакінула Вялікая Кітайская сцяна. Арганізатары прывезлі нас на бліжэйшы ад Пекіна яе ўчастак пад назвай «Застава Цзюйюнгвань». Гэта – адзін з самых складаных адрэзкаў знакамітага старажытнага збудавання. Ён раскінуўся па вяршыні горнага хрыбта і ў спалучэнні з навакольнымі краявідамі стварае даволі прывабнае відовішча. Аднак убачыць яго не так проста. Каб трапіць туды, у перадвоблачную высь, дзе сцяна асабліва шырокая – па ёй сапраўды можа праехаць конны экіпаж і нават сучасны аўтамабіль, неабходна пераадолець складаны лабірынт лесвічнага пад'ёму. А гэта, як аказалася, зрабіць нам, звыклым да кабінетнай работы, вельмі няпроста. Праўда, першыя дватры пралёты, кожны з якіх заканчваецца невялікай вартуначай вежай, што зараз выкарыстоўваюцца «ўзыходнікамі» для адпачынку, даліся без асаблівай натугі. Затое кожны наступны прымушаў задумацца аб уласным жыццёвым укладзе і неабходнасці кардынальнай яго змены – з ранішнімі прабежкамі, наведваннем басейна і ажыццяўленнем у рэшце рэшт неаднойчы абяцанага самому сабе наказу набыць абанемент у трэнажорную залу.

Пэўнага імпульсу спачатку надавала тая акалічнасць, што побач з табой наверх

караскаюцца куды старэйшыя па ўзросце жыхары Паднябеснай, больш саліднай камплекцыі аднагодкі і самага рознага ўзросту дзятва. Гледзячы на іх, хацелася даказаць, найперш сабе, што і ты не лыкам шыты. Аднак, на шчасце, своечасова прыйшло ўсведамленне: пераацэнка сіл тоіць у сабе небяспеку, бо ніякая «хуткая дапамога» сюды не дабярэцца. Таму на дзявятым пралёце давялося скіравацца назад. Але і спуск аказаўся справай няпростай – давалі аб сабе знаць розная вышыня і шырыня размешчаных адна ля адной прыступак, вялікі ўхіл самой лесвіцы і нязручна нізка прымацаваная парэнча.

Калі ж усе выпрабаванні для здароўя аказаліся пераадоленымі і знізу зноў можна было любавання дзівосным тварэннем рук чалавечых на фоне горных пейзажаў, мы нечакана натрапілі на вялізны валун з іерогліфамі. Як высветлілася, гэта была цытата Маа Цзэдуна: «Калі ты не пабываў на Вялікай Кітайскай сцяне, ты не сапраўдны кітаец». Цяпер нам стала больш зразумелым, чаму жыхары Паднябеснай з такім душэўным уздымам штурмавалі лесвічныя прыступкі...

Сінін – «заходні горад»

З Пекіна наш маршрут пралёг у Сінін – адміністрацыйны цэнтр правінцы Цынхай. Нягледзячы на свой статус

◀ Сучасны Сінін

▲ У манастыры Кумбум

2-мільённага горада, ён выглядаў не такім шматлюдным, як кітайская сталіца. Жыццё тут ідзе больш мерна, але таксама прагматычна: мясцовы люд нікуды не спяшаецца (прынамсі, няма засіля мапедаў і веласіпедаў на праезнай частцы вуліц), аднак сваю работу ён выконвае да сканала – гэта асабліва кідалася ў вочы на новабудоўлях і пры добраўпарадкаванні вуліц.

Адна з асаблівасцей Сініна тое, што ён знаходзіцца на вышыні звыш 2 тыс. м і з усіх бакоў заціснуты гарамі, таму развіаецца толькі паміж горнымі хрыбтамі, у далінах. Кажуць, што на спадарожнікавым фота яго абрысы нагадваюць літару Х. Там жа можна разгледзець і дэталі, што суправаджаюць вялікі будаўнічы бум, які ў цяперашні час перажывае горад. Справа ў тым, што ўлады Кітая вызначылі Сінін і яго наваколле як адзін з рэгіёнаў краіны, дзе павінна быць стабільная экалагічная абстаноўка, і развіваюць яго ў гэтым рэчышчы. Таму тут, як грыбы пасля дажджу, растуць цэлыя мікрараёны шматпавярховак, узводзяцца гасцініцы, розныя сацыяльныя аб'екты, капітальна рамантуюцца дарогі і г. д. Карацей, робіцца ўсё магчымае, каб горад-курорт меў годны выгляд і спрыяльную для жыцця і адпачынку інфраструктуру.

Адметна, што першым праектам турыстычнай прывабнасці Сініна, назва яго, дарэчы, перакладаецца як «заходні

мір», стала ўзвядзенне гарадскога гістарычнага музея. Арыгінальны будынак у выглядзе вежы, вельмі падобнай да Эйфелевай, адразу ператварыўся ледзь не ў галоўную мясцовую слаўтасць. І ў самім музеі, як мы пераканаліся, ёсць што паглядзець – экспазіцыя, насычаная артэфектамі і рознымі інтэрактыўнымі эфектамі, даволі падрабязна расказвае пра мінулае і сучаснае Сініна і правінцыі Цынхай. Таксама шмат незабыўных уражанняў пакідае наведванне агляднай пляцоўкі, размешчанай на вышыні 120 м, адкуль горад як на далоні.

Яшчэ Сінін і ўся правінцыя Цынхай адрозніваюцца ад многіх кітайскіх рэгіёнаў шматнацыянальным складам свайго насельніцтва. Тут кампактна жывуць ханьцы, хуэйцы, тыбетцы, мангоры, салары, прадстаўнікі іншых народаў і этнасаў. Яны належаць да розных сацыяльных груп і рэлігійных канфесій. Для захавання іх спрадвечных традыцый тут робіцца многае, нават створана асобная навучальная ўстанова – Цынхайскі ўніверсітэт для нацыянальнасцей. У горадзе дзейнічае самая вялікая ў Кітаі мячэць – Дунгуань, унутраная плошча якой больш за 12 тыс. кв. м. Яна была пабудавана ў 1380 годзе, перажыла некалькі разбурэнняў горада і сёння адметная не толькі сваёй архітэктурай, а і тым, што з'яўляецца цэнтрам ісламскай рэлігіі і культуры ў Паднябеснай.

Побач з Сінінам яшчэ адзін важны рэлігійны аб'ект – манастыр Кумбум, што ўваходзіць у шасцёрку галоўных будысцкіх цэнтраў свету. Нам давялі – ён дзеючы. Аднак не скажаш, што гэта так: толькі зрэдзь часу на вялізнай тэрыторыі можа мільгануць і тут жа кудысьці знікнуць заклапочаны сваімі паўсядзённымі справамі адзінокі манах. Асноўнымі ж манастырскімі наведвальнікамі з'яўляюцца турысты, на іх і разлічаны ўвесь тамтэйшы моцна камерцыялізаваны сэрвіс.

Як ні дзіўна, але асноўнай нашай задачай у Кумбуме было не адстаць ад групы і не згубіцца ў шчыльным людскім натоўпе. Бо што і якім чынам тады рабіць – стала б вялікай асабістай праблемай. Так,

пільнуючыся адзін аднаго, мы і хадзілі ад адной манастырскай святыні да другой. Асабліва ўразлілі ўсіх размаляваныя ў яркія колеры скульптуры будысцкай рэлігійнай міфалогіі Кітая. Цэлая экспазіцыя іх размешчана ва ўнушальным па памеры... халадзільніку. Агульная працягласць «зоны холаду» складае каля 30 метраў, вышыня – метры пад тры. Справа ў тым, што сыравінай для скульптур служыць масла з малака яка. Ствараюць і размалёўваюць скульптуры манахі, прычым у самы халодны час – зімой. Захоўваюцца яны ў холадзе на працягу года, потым мяняюцца на новыя...

У Кумбуме разам з намі шмат турыстаў назіралі, як будысты бясконца доўга моляцца на спецыяльным памосце, аджымаючыся ад яго па некалькі сотняў разоў. Увогуле, тыбецкай экзотыкі падчас паездкі ў Кітай было дастаткова, і яна з прыемнасцю згадваецца зараз.

Свяшчэннае возера Цынхай

А вось галоўнай прыроднай слава тасцю правінцыі Цынхай з'яўляецца аднайменнае горнае возера, вядомае яшчэ як Кукунор. Так ахрысцілі яго ў другой палове XIX стагоддзя еўрапейцы-першаадкрывальнікі. І найперш, усё той жа М. Пржавальскі, якому менавіта так пачулася з вуснаў абарыгенаў спрадвечнае імя гэтага ўнікальнага вадаёма – Хуху-Нур, што, дарэчы, азначае «Сіняе мора». З дзённікавых запісаў падарожніка назва Кукунор спачатку перакачавала ў розныя даведнікі, а адтуль ужо «разбеглася» па ўсім свеце. Аднак пасля афіцыйнага ўваходжання ў 1950 годзе Тыбета ў склад КНР паралельна пачало ўжывацца і кітайскамоўнае найменне вадаёма – Цынхай.

Возера мае адразу некалькі адметнасцей. Яно размешчана на вышыні 3196 м і з'яўляецца адным з самых вялікіх прыродных вадаёмаў у Цэнтральнай Азіі, воднае люстэрка якога амаль 4,2 тыс. кв. км – сапраўднае мора ў параўнанні з няпоўнымі 80 «квадратамі» нашай Нарачы. Прычым гэта, так бы мовіць, усярэдненыя даныя, бо плошча

кітайскага возера-гіганта мала калі бывае пастаяннай. Пры разводзі і ў сезон дажджоў яно становіцца яшчэ большым – можа распасцірацца, паводле турыстычных праспектаў, да 5 тыс. кв. км. А вось летняя суш, наадварот, спрыяе змяншэнню яго абсягу. Да ўсяго яшчэ, Цынхай – бяссцёкавае возера, водную чашу якога насычаюць 23 малыя і вялікія горныя рэкі, але ні адна з яго не выцякае.

Мясцовая легенда тлумачыць гэты феномен наступным чынам: калісьці на месцы, дзе сёння плёскаюцца хвалі Цынхая, распасціралася вялізная даліна, пасярод якой брулілася крыніца. Каб вада з яе марна не расцякалася, пастухі, што прыганялі сюды авечак, пасля заканчэння вадапою павінны былі закрываць струмень вялізным каменем. Але аднойчы дзяўчына-пастушка, нападзішы надвячоркам сваю атару, забылася зрабіць гэта, і нічым не стрыманая вада за ноч затапіла даліну. Раніцай над азёрнай роўнядзю ў суправаджэнні міфічнага цара птушак Гаруды з'явіўся Буда. Узмахам крылаў Гаруда прымусіў ваду спыніцца і больш не струменіць з-пад зямлі, а Буда загадаў ёй не расцякацца па іншых міжгорных далінах. З той пары гэтае горнае возера «стаіць» на месцы, і з яго не выцякае ніводзін, нават самы мізэрны, ручаёк. А яшчэ яно салёнае – наяўнасць буйных пакладаў розных мінеральных рэчываў спрыяе вялікай засаленасці вады. Магчыма, і па гэтай прычыне тыбетцы лічаць яго свяшчэнным морам.

▲ Масляныя скульптуры ў манастыры Кумбум

▼ На пірсе возера Цынхай

Але найбольш возера Цынхай славіцца сваёй незвычайнай прыгажосцю. І першымі гэта заўважылі мясцовыя жыхары яшчэ ў далёкай мінуўшчыне. Прынамсі, празрыстую блакітнасць азёрнай вады адзначалі летапісцы імперыі Хань. А гэта, між іншым, як мінімум, 206 год да нашай эры. У вялікім захапленні ад горнага вадаёма быў і М. Пржавальскі, які ў сваім дзённіку ў канцы 1872 года занатаваў: «Мара майго жыцця збылася. Тое, аб чым нядаўна толькі мроілася, цяпер увасобілася ўжо ў ажыццёлены факт!.. У поўным зачараванні стаялі мы з таварышам на беразе велічнага возера, любуючыся на яго цудоўныя, цёмна-блакітныя хвалі».

Востраў скакуноў

Нам, у адрозненне ад выдатнага расійскага географа і шматлікіх іншых падарожнікаў, якіх у розныя часы прываблівала характва Цынхая, не пашанцавала. Бо апынуліся на яго беразе ў неспрыдатнае для любавання краявідамі надвор'е: нудная імжа, што раз-пораз пераходзіла ў дробны дождж, ахінула ўвесь далягляд і загарадзіла «доступ» да навакольнага характва. Але адносіны да яго кітайцаў, якія прыехалі да агульнаацыянальнай прыроднай святыні, не заўважыць было немагчыма. Некалькі соцень, а можа, і тысяча людзей пад парасонамі зачаравана ўглядаліся ў шэра-туманнае воднае люстэрка, фатаграфаваліся на яго фоне і, нібы чакаючы нейкага цуду, найперш, відаць, праяснення надвор'я, асабліва не спяшаліся разыходзіцца.

Аднак мы не сталі чакаць і, пасля таго, як выстаялі чаргу, каб папазіраваць перад фотааб'ектывамі каля ўстаноўленых на азёрным пірсе вялізных памятак-камянёў, падаліся на борт утульнага цеплахода. Было спадзяванне там сагрэцца, бо, выязджаючы з Сініна, мы ніяк не разлічвалі на непагадзь і апануліся даволі лёгка. А заадно ў кожнага цеплілася надзея, што на рэйдзе ўсё ж удасца ўбачыць разрэкламаваную ў глянцавых часопісах прыгожасць узбярэжжаў Цын-

хая. Але ўсё, што ўдалося разгледзець праз панурую смугу, – абрысы вострава Хайсіньшань.

Усяго на Цынхай пяць астравоў, і Хайсіньшань з іх найбольш вядомы. У перыяд высокай вады ягоны абрывісты бераг узвышаецца над возерам да 70 м, а ў засушлівы сезон – яшчэ і больш. Па кітайскіх мерках астравок невялікі: ён займае плошчу ўсяго каля квадратнага кіламетра. Ад старажытных часоў там гдуць коней, якія славяцца сваёй сілай, вынослівасцю і энергічнасцю. Раней хайсіньшаньскіх скакуноў пастаўлялі ў імператарскі двор і ў лепшыя армейскія кавалерыйскія падраздзяленні. Цяпер іх гадоўля – больш даніна традыцыям і паспяховы праект для прыцягнення турыстаў на востраў.

Як нам расказалі, дзесьці на прасторах Цынхая ёсць і яшчэ адна мясцовая славуцасць – востраў Хайсішань. Яго адметнасць – не мізэрны памер, нешта каля паловы квадратнага кіламетра, а птушкі больш як 30 відаў, якія любяць гнездавацца менавіта там. У самы разгар лета іх бывае да 160 тыс. І гэтак птушынае царства таксама любяць наведваць турысты. Праўда, для іх тут зусім не вольніца: перамяшчання патрэбна па строга вызначаным маршруце, а наглядаць здалёк, са спецыяльна адведзеных месцаў, з дапамогай бінокля. За выкананнем гэтых правілаў сочаць ахоўнікі. Такія меры ўведзены з-за таго, што Хайсішань аб'яўлены востравам-запаведнікам.

Дарэчы, строгія прыродаахоўныя законы распаўсюджваюцца і на само возера Цынхай: забаронена не толькі рыбаліць і купацца, але нават заходзіць у ваду. Мінімізаваны і падыходы-пад'езды да яго, за выключэннем спецыяльна створаных турыстычных цэнтраў. Прычым там дзейнічае даволі арыгінальная засцерагальная схема: спецыяльных ахоўнікаў няма, а іх функцыі ўскладзены на ўладальнікаў зямельных надзелаў, што «нарэзаны» па берагавой лініі возера. Кожны з гаспадароў сам вырашае, чым займацца на сваіх палатках: адны засяваюць іх яравым рапсам ці збожжавымі, другія пасвяць там авечак, трэція на-

▼ Хайсіньшаньскі скакун – сімвал возера Цынхай

ладжваюць катанні на конях, чацвёртыя прапануюць цэлы комплекс паслуг: сфатаграфавання ў тыбецкім народным адзенні, седзячы верхам на экзатычным нават для кітайцаў прыручаным яку, а смельчакам дык і наогул даецца магчымасць пракаціцца на гэтых з выгляду рахманых жывёлінах...

Такім чынам, зямля вакол Цынхя не пустуе і прыносіць карысць уласнікам надзелаў, якія, не дапускаючы туды, так бы мовіць, несанкцыянаванага пранікнення пабочных асоб, адначасова абмяжоўваюць і доступ да легендарнага возера неарганізаваных турыстаў, аматараў пікнікоў. У выніку атрымліваецца, як у той прымаўцы: і козы сытыя, і сена цэлае.

Зрэшты, для прыхільнікаў актыўнага адпачынку на ўлонні прыроды на Цынхаі ўсё ж выдзелены асобныя месцы, дзе ў цэлым створаны неблагія для гэтага ўмовы. Напрыклад, у тым жа самым турыстычным цэнтры, адкуль мы, заплаціўшы 80 юаняў, распачыналі сваё знаёмства з возерам, існуе сучасны комплекс разнастайных забаў, дзе, апроч атракцыёнаў, прапінсалася мноства невялікіх сувенірных крам, а таксама шматлікія кавярні ды рэстараны, дзе можна пасмакаваць нацыянальныя стравы мясцовых народаў – тыбетцаў, мангораў, салараў, хуэйцаў... Праўда, адведаўшы некаторыя з іх, мы засталіся не ў захвапенні, пра што сваім кітайскім калегам, канешне ж, распяваць не сталі, бо, як у нас у Беларусі кажучь, кожнаму сваё: адзін любіць часнок, а другі – свіны хросток...

Цукеркі ад China Daily

Акрамя пазнавальна-турыстычнай часткі, праграма нашай паездкі прадугледжвала і знаёмства з творчай дзейнасцю кітайскіх калег-журналістаў. Вядома ж, у краіне з самай вялікай чытацкай аўдыторыяй, як-ніяк, насельніцтва Кітая складае амаль 1,5 млрд чалавек, існуе і вялізная колькасць самых розных СМІ. Аднак арганізатары выбралі для нас тых, што працуюць на знешнім інфармацыйным полі і пазіцыянуюць

▲ У рэдакцыі China Newsweek

КНР у сусветнай супольнасці, расказваюць пра яе дасягненні і перспектывы.

І найперш гэта – штодзённая газета на англійскай мове China Daily. У сучасны момант яна выдаецца паўмільённым тыражом. Па кітайскіх мерках гэта – сярэдні паказчык. Напрыклад, афіцыйны друкаваны орган ЦК кампартыі Кітая «Жэньмінь жыбаа» мае больш як 3-мільённы наклад. Аднак China Daily разлічана на знешні англамоўны чытацкі рынак і азначанай колькасцю, як запэўнілі нас у рэдакцыі, спраўна выконвае ўскладзеныя на яе функцыі. Газета мае свае карункты ва ўсіх вялікіх гарадах Кітая, таксама ў Лондане, Вашынгтоне і Нью-Ёрку, разам з асноўным нумарам выдаюцца і яе тэматычныя спецыяльныя выпускі, мэтава разлічаныя на аўдыторыю ЗША і Еўропы, а апошнім часам сталі з'яўляцца іх «лацінаамерыканскі» і «афрыканскі» варыянты. Адначасова з папяровай шырока прадстаўлена і інтэрнэт-версія China Daily – у лічбавай прасторы дзейнічае во сем яе сайтаў-кластараў, маецца шэраг дадаткаў для гаджэтаў, існуе аператыўная рассылка навін падпісчыкам і інш. Не таілі ад нас кітайскія калегі і адну з апошніх сваіх навінак... цукеркі-ледзянцы, якія звычайна прапануюцца сцюардэсы пасажырам перад узлётам самалёта. Адметнасць гэтай навінкі зусім не ў змесціве салодка-мятнага прадукту, а ў яго абгортцы. Менавіта на ёй нанесены QR-коды, прасканаваўшы якія з дапамогай спеца-

▼ «Інтэлектуальныя» цукеркі

► На гэтым экспрэс-табло адсочваецца рэйтынг публікацый газеты «Цынхай Жыбаа»

датку на Android і iOS, можна атрымаць на смартфоне ці планшэце дайджэст найбольш папулярных публікацый газеты за апошнюю 10-дзёнку. Дзейнічае ноу-хау на міжнародных рэйсах вядучай кітайскай авіякампаніі і карыстаецца поспехам. Прынамсі, мы засталіся ў захапленні ад такога апетытна-інфармацыйнага камфорту.

У Пекіне яшчэ адным пунктам прафесійнай экскурсіі стала для нас рэдакцыя часопіса англамоўнага China Newsweek. Гэта – штотыднёвае выданне аб палітыцы, эканоміцы, тэхналогіях, культуры, спорце і модзе, і разлічана яно таксама на замежнага чытача. Яго выдавец – інфармацыйнае агенцтва «Кітайская служба навін», другое па значнасці ў Паднябеснай. На першым жа месцы – Сінхуа, з якім супрацоўнічае наша БелТА. Акрамя цэнтральнага офіса ў Пекіне, агенцтва мае 28 філіялаў па ўсёй краіне, а таксама ў Токіа, Бангкоку, Куала-Лумпур, Ньют-Ёрку, Вашынгтоне, Лос-Анджэлесе, Сан-Францыска, Ванкуверы, Лондане, Парыжы, Сіднеі і Маскве. Акрамя China Newsweek, на найбольш пашыраных мовах свету, у тым ліку і рускай, выдаецца яшчэ больш за 10 роз-

ных тэматычных часопісаў. Усе яны – своеасаблівая візітная картка Кітая.

У Сініне мы наведалі рэдакцыю га-лоўнай газеты правінцыі «Цынхай жыбаа». У яе, вядома, значна меншы размах, чым у сталічных выданняў, дзе мы гасцявалі, але падыход да справы такі ж грунтоўны і прагматычны. Разам з тым калектыў газеты стараецца не адставаць – створаны асобны, які не паўтарае публікацыі «Цынхай жыбаа», сайт, дзейнічае тэлестудыя, у рэжыме рэальнага часу адсочваюцца матэрыялы, якія карыстаюцца найбольшай цікавасцю ў інтэрнэт-наведвальнікаў, што дае магчымасць мець не толькі актуальны рэйтынг працоўнай дзейнасці рэдакцыйных аддзелаў, але аператыўна камунікаваць з чытачом, улічваць яго запыты і інтарэсы. Выдаецца рэдакцыяй і асобная газета-штотыднёвік на тыбецкай мове.

Многае з убачанага ў рабоце кітайскіх калег, вядома ж, не стала для нас навіной. Прыкладна такія ж падыходы ў сучасным забеспячэнні дзейнасці сродкаў масавай інфармацыі выкарыстоўваюцца і ў нас. Найперш гэта – неабходнаць рэдакцыйным калектывам мець у інтэрнэце сваю нішу ў выглядзе сайтаў, уласных акаўнтаў, развіваць сферу інфармацыйных паслуг з выкарыстаннем розных медыя, цесна камунікаваць са сваім чытачом і г. д. Аднак паўсядзённая праца з гэтымі інтэрактыўнымі рэсурсамі цяжэ як бы сама па сабе. Іншая справа, калі табе гэта ўсё наглядна паказваюць, расказваюць і нават даюць пакаштаваць – як у выпадку з цукеркамі ад China Daily. Зрэшты, як паведамілі ў сакратарыяце Беларускага саюза журналістаў, неўзабаве чакаецца прыезд у Беларусь прадстаўнікоў кітайскіх СМІ, членаў Усекітайскай асацыяцыі журналістаў, з якой у БСЖ наладжана супрацоўніцтва. Трэба думаць, што пасля знаёмства з нашай краінай яны будуць не менш уражаны беларускімі рэаліямі і павязуць да сябе, як і мы з Пекіна і Сініна, самыя лепшыя ўспаміны.

Сяргей ГАЛОЎКА

Мінск – Пекін – Сінін – Мінск

Фота аўтара

▼ Знаёмства з тэматычным часопісам «Новости Китая»

